

forvente nedskæringer og ikke-nedskæringer – i begge tilfælde dikteret af markedets (kapitalens) behov. I bogen kaldes dette fænomen ”en af modsætningerne i den kapitalistiske udvikling”. Efter mine begreber er det videnskabeligt (selv)be- drag. Under alle omstændigheder gør det fremstillingen kedelig, forudsigelig og blottet for intellektuel spænding.

En anden metodisk brist ligger i brugen af data i den empiriske analyse, hvor HL overskrider grænsen for vurderingers legitime indflydelse på forskningspro- cessen, som f.eks. når det påstås, at der i 1975 på daginstitutionsområdet fyredes tusindvis af pædagoger og medhjælpere (s. 60). Eller når faktiske besparelser/ned- skæringer konsekvent forveksles med besparelsesintentioner, som de kommer til udtryk ved indgåelsen af politiske forlig o.l. Eller når det påstås, at analysen retter sig mod konsekvenserne af ændringerne for modtagere af sociale ydelser, samtidig med at kildegrundlaget stort set udelukkende består af lovttekster. Eksemplerne på bias er legio.

For det tredje kan jeg ikke dy mig for at gøre opmærksom på, at fremstillingen – trods det erklærede historisk-materialistiske udgangspunkt er underlig idealistisk – og i hvert fald blottet for forståelse af klassekampens betydning for den socialpo- litiske udvikling. Således savnes en analyse af den økonomiske krises gennemslag i Danmark. Hvad er det egentlig for en økonomisk krise markedsvejsstrategien er et svar på? Det får man ikke at vide. Den socialpolitiske udvikling, således som den kommer til udtryk gennem den formelle lovgivning, står underligt alene i forhold til udviklingen i den økonomiske basis. Og hvis man skulle tro fremstillin- gen, spiller fagforeningerne, de politiske partier, professionsgrupperne, vælgerne m.v. ikke nogen rolle for den førte socialpolitik. Blot et enkelt eksempel: Den forbedring af arbejdsløshedssystemet, der fandt sted i begyndelsen af perioden, og den relative resistens over for ændringer, arbejdsløshedslovgivningen siden hen har udvist, forklares med kapitalens behov for at effektivisere arbejdskraften og dens reproduktion. Det forhold, at det stort set er lykkedes at bevare den mest generøse arbejdsløshedsforsikring i den vestlige verden (målt ved kompensations- grad) og et af de mest åbne systemer (målt ved adgangsbetingelser, kontrolforan- staltninger m.v.) skyldes kapitalens behov – og ikke stærke fagforeninger støttet af et Socialdemokrati eller andre institutionelle faktorer.

Lars Nørby Johansen

Lennart Lundquist, *The Party and the Masses*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International, 1982. 336 sider, 145,00 S.kr.

Lenins værker er gennem tiden blevet gransket ud fra mange interesser og syns- vinkler: Politiske, idehistoriske og – inden for den marxistiske tradition – teore- tiske (f.eks. statsteorien, klasseteorien, etc.). Men det er højst usædvanligt at se Lenin underkastet en organisationsteoretisk analyse, således som det sker i ”The Party and the Masses”. Baggrunden er også usædvanlig: Bogen udspringer oprin- delig af en undersøgelse af demokrati i planlægningen. Dette førte for Lundquist til en interesse for forskellige demokratibegreber, herunder såvel vestligt-liberale

forvente nedskæringer og ikke-nedskæringer – i begge tilfælde dikteret af markedets (kapitalens) behov. I bogen kaldes dette fænomen ”en af modsætningerne i den kapitalistiske udvikling”. Efter mine begreber er det videnskabeligt (selv)be- drag. Under alle omstændigheder gør det fremstillingen kedelig, forudsigelig og blottet for intellektuel spænding.

En anden metodisk brist ligger i brugen af data i den empiriske analyse, hvor HL overskrider grænsen for vurderingers legitime indflydelse på forskningspro- cessen, som f.eks. når det påstås, at der i 1975 på daginstitutionsområdet fyredes tusindvis af pædagoger og medhjælpere (s. 60). Eller når faktiske besparelser/ned- skæringer konsekvent forveksles med besparelsesintentioner, som de kommer til udtryk ved indgåelsen af politiske forlig o.l. Eller når det påstås, at analysen retter sig mod konsekvenserne af ændringerne for modtagere af sociale ydelser, samtidig med at kildegrundlaget stort set udelukkende består af lovttekster. Eksemplerne på bias er legio.

For det tredje kan jeg ikke dy mig for at gøre opmærksom på, at fremstillingen – trods det erklærede historisk-materialistiske udgangspunkt er underlig idealistisk – og i hvert fald blottet for forståelse af klassekampens betydning for den socialpo- litiske udvikling. Således savnes en analyse af den økonomiske krises gennemslag i Danmark. Hvad er det egentlig for en økonomisk krise markedsvejsstrategien er et svar på? Det får man ikke at vide. Den socialpolitiske udvikling, således som den kommer til udtryk gennem den formelle lovgivning, står underligt alene i forhold til udviklingen i den økonomiske basis. Og hvis man skulle tro fremstillin- gen, spiller fagforeningerne, de politiske partier, professionsgrupperne, vælgerne m.v. ikke nogen rolle for den førte socialpolitik. Blot et enkelt eksempel: Den forbedring af arbejdsløshedssystemet, der fandt sted i begyndelsen af perioden, og den relative resistens over for ændringer, arbejdsløshedslovgivningen siden hen har udvist, forklares med kapitalens behov for at effektivisere arbejdskraften og dens reproduktion. Det forhold, at det stort set er lykkedes at bevare den mest generøse arbejdsløshedsforsikring i den vestlige verden (målt ved kompensations- grad) og et af de mest åbne systemer (målt ved adgangsbetingelser, kontrolforan- staltninger m.v.) skyldes kapitalens behov – og ikke stærke fagforeninger støttet af et Socialdemokrati eller andre institutionelle faktorer.

Lars Nørby Johansen

Lennart Lundquist, *The Party and the Masses*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International, 1982. 336 sider, 145,00 S.kr.

Lenins værker er gennem tiden blevet gransket ud fra mange interesser og syns- vinkler: Politiske, idehistoriske og – inden for den marxistiske tradition – teore- tiske (f.eks. statsteorien, klasseteorien, etc.). Men det er højst usædvanligt at se Lenin underkastet en organisationsteoretisk analyse, således som det sker i ”The Party and the Masses”. Baggrunden er også usædvanlig: Bogen udspringer oprin- delig af en undersøgelse af demokrati i planlægningen. Dette førte for Lundquist til en interesse for forskellige demokratibegreber, herunder såvel vestligt-liberale

som østeuropæiske, og for at forstå de sidstnævnte viste det sig uomgængeligt at studere Lenin, hvilket er gjort med megen grundighed i det foreliggende studie. Denne næsten Poul Martin Møller'ske fremgangsmåde ("Licentiaten") er der kommet en ret så spændende bog ud af. Bogen er endelig usædvanlig ved helt ubesværet at trække på flere forskellige traditioner, som sjældent kommunikerer indbyrdes: Vestlige idehistorikere, vestlige marxister og sovjetmarxister (dog kan man måske undre sig over, at Althusser-skolens Lenin-forståelse stort set ikke er inddraget).

Lundquists grundantagelse er, at organisationsteorien, først og fremmest diskussionen af forholdet mellem partiet og masserne, står så centralt, at hele Lenins teori kan arrangeres omkring denne problemstilling. I denne betoning af det taktiske – og dermed det organisatoriske – perspektiv ligger Lundquist i øvrigt på linie med bl.a. Curt Sørensens "Marxismen og den sociale orden".

I bogens kapitel 2 og 4 opstilles på baggrund af nyere organisationsteori et analyseskema, der præciserer den revolutionære bevægelse som et interorganisationalt system. Bevægelsen ses som et netværk af komponenter, der har forskellige strukturer, funktioner og kvaliteter. De centrale komponenter er partiet, masserne, "connecting links" mellem disse (navnlig massebevægelser så som fagforeningerne, sovjetterne m.v.): samt hvad Lundquist kalder "policy instruments" – komponenter, hvorigennem partiets politik føres ud i livet.

Hovedtesen er, at Lenins værker (og politiske praksis) overalt bygger på den samme grundlæggende organisationsmodel – det drejer sig hele tiden om at kombinere parti og masser, således at den optimale effekt nås. Pointen er, at dette ifølge Lenin bør ske gennem en stadig tilpasning af den revolutionære bevægelse til ændrede betingelser. Lundquist taler i den forbindelse om forskellige "varianter" af organisationsmodellen – på samme måde som det borgerlige demokrati optræder i forskellige varianter.

Denne tese søges i det følgende underbygget gennem en analyse af Lenins værker i forskellige perioder. Periodiseringen er sket ud fra to kriterier: Dels samfundsformationens type (hvor det politiske niveau – autokratisk regime, borgerligt demokrati, proletarisk styre – danner grundlaget), dels situationstypen (revolutionær situation vs. ikke-revolutionær situation). Det giver i alt 6 kombinationsmuligheder, hvoraf de 4 optrådte i Rusland i Lenins tid. Blandt de fraværende er stabilt borgerligt demokrati som bekendt den mest signifikante.

Lundquist påviser, at Lenins anvisninger skifter med situationen: Under det autokratiske regime frem til 1905-revolutionen og videre efter zar-styrets reetablering, frem til den borgerlige revolution i februar 1917 betones partiets rolle, dets eksklusivitet, den strenge partidisciplin etc. I perioderne under revolutionen i 1905, den borgerlige revolution i 1917 og i særdeleshed under oktoberrevolutionen lægger Lenin derimod størst vægt på masserne, mindre på partiet. Endelig bliver det fra 1918 atter i stigende grad disciplinen, der sidder i højsædet – partiet, der fremhæves på bekostning af masserne – svarende i høj grad til situationen før 1905. Men Lundquist fremhæver, at vægtningen mellem partiet og masserne altid foregår inden for bestemte grænser. Partiet må aldrig miste forbindelsen til masserne i ikke-revolutionære situationer, og det må omvendt aldrig miste sin uafhængighed og klare profil i den revolutionære situation.

Styrken i Lundquists analyse er ikke mindst, at den påviser – og forklarer – det fejlagtige i en række Lenin-receptioner, der kun bygger på en del af Lenins produktion: Både dem, der opfatter Lenin som elitistisk eller blanquistisk på grundlag af f.eks. "Hvad må der gøres?" (1902), og dem, der opfatter f.eks. "Staten og revolutionen" (1917) som en naiv og utopisk vision – samt endelig dem, der betragter forskellen mellem disse værker som udtryk for inkonsistens eller diskontinuitet.

Jørgen Goul Andersen

Johan P. Olsen, *Organized Democracy: Political Institutions in a Welfare State – The Case of Norway*. Oslo: Universitetsforlaget, 1983. 246 sider, 135.00 N.kr.

Bogen er en samling af seks artikler, hvoraf tre tidligere har været offentliggjort i andre bøger, og de tre øvrige har været præsenteret tidligere ved forskellige konferencer. Tilsammen giver kapitlerne en beskrivelse og behandling af det norske politiske system omfattende alle de vigtigere aktører og institutionstyper. Der er kapitler om græsrodsaktiviteter, Stortinget, regeringen, embedsmændene, offentlige udvalg og kommissioner og endelig et om "policy styles".

Det gennemgående tema er en diskussion af, om de politiske institutioner har ændret sig på signifikant måde i efterkrigstiden. I den forbindelse rejses spørgsmålet, om de politiske institutioner er i krise, som det ofte hævdes. Johan P. Olsen antyder den mulighed, at institutionerne er undergået dybtgående ændringer, som de traditionelle politologiske modeller og teorier ikke er i stand til at indfange, så det måske snarere er teorierne om institutionerne end det er institutionerne selv, der er i krise. Som de fleste andre værker fra Johan P. Olsens hånd er bogen stærkt præget af en organisationsteoretisk tilgang til politik og de politiske institutioner. Hovedpointen er her, at selv om man ikke skal falde i den formalistisk-legalistiske grøft, så må det fastholdes, at de institutionelle og organisatoriske egenskaber ved det politiske system og de politiske institutioner har en selvstændig betydning for politisk adfærd og resultater.

Det er en udbredt opfattelse, at væksten i antallet af græsrodsaktiviteter er udtryk for en legitimitetskrise i det politiske system, og at disse aktioner skulle være et alternativ til mere traditionelle former for politisk deltagelse og således indebære en "demokratisering" af de politiske deltagelsesmuligheder. Begge teser tilbagevises ganske grundigt i et af bogens kapitler. Aktionerne må ses som normal oppositionsaktivitet i et pluralistisk, demokratisk samfund. Denne deltagelsesform er heller ikke alternativ, idet de der er mest aktive også er aktive i de mere etablerede deltagelsesformer. Den er heller ikke særlig demokratisk, den er faktisk ret eksklusiv især sammenlignet med interesseorganisationsdeltagelse. Den eneste undtagelse er kvinderne, som er lidt bedre repræsenteret i disse aktioner end i de mere traditionelle deltagelsesformer. Det skyldes ironisk nok bl.a. den meget omfattende antiabortkampagne, der har været i Norge, som i høj grad var præget af kvinder. Resultaterne svarer meget nøje til Jørgen Goul Andersens fra Danmark. Disse resultater bidrager solidt til at punktere de mange myter, der